

**Belangrijk bij
meerkeuzevragen met
vier alternatieven is
dat afleiders niet op
elkaar lijken maar niet
te fout zijn**

Interview met Rosa Bartman, examenmaker bij Cito

■ Desirée Joosten-ten Brinke

Dr. D. Joosten-ten Brinke is lector Kwaliteit van toetsen en beoordelen bij Fontys lerarenopleiding Tilburg, universitair hoofddocent bij de Open universiteit en hoofdredacteur van Examens, tijdschrift voor de toetspraktijk.

■ Alex van de Kerkhof

Drs A.J. M. van de Kerkhof is clustermanager talen bij Cito en lid van de redactie van EXAMENS

Wie ben je en waar ben je werkzaam?

“Ik woon in Utrecht en werk sinds drie jaar bij Cito. Daarnaast ben ik docent bij de opleiding Spaans van de Fontys lerarenopleiding in Tilburg.”

Wat is precies je functie en hoelang vervul je deze al?

“Mijn functie bij Cito is toetsdeskundige en vanuit deze functie ontwerp en ontwikkel ik samen met een team van docenten examens voor Spaans; ik ben dus één van de examenmakers. Voordat ik in deze rol bij Cito kwam werken, was ik docent op het IJburg College in Amsterdam en zat ik als docent in een van de constructiegroepen voor de examens Spaans voor het vwo. Ik ben nu drie jaar in deze functie werkzaam bij Cito. Ik vond het leuk om meer actief aan de slag te gaan met Spaans. Het werk als examenmaker veronderstelt dat je houdt van lezen in het Spaans, dat je creatief bent en dat je weet wat er omgaat in de belevingswereld van de leerlingen die de examens moeten afleggen. Dat laatste is belangrijk om teksten te kunnen selecteren die geschikt zijn voor deze doelgroep.”

Een constructiegroep bestaat meestal uit drie docenten en een toetsdeskundige. De docenten leveren de teksten en de bronnen

Rosa Bartman

aan en stellen de eerste vraagconcepten op. De toetsdeskundige gaat daarmee aan de slag en probeert er uiteindelijk een mooi examen van te maken.

Voel je je echt een examenmaker?

“We krijgen van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) de opdracht een examen te maken voor een bepaald niveau en wij voeren dat uit. Dat lijkt dan vrij saai, maar binnen de kaders van de opdracht kan je zelf kiezen wat voor soort teksten en vraagsoorten je gebruikt. In een toetsmatrijs zijn de doelen gegeven, maar het verder uitwerken en invullen van die toetsmatrijs is een onderdeel van het proces.

Als toetsdeskundige heb je de nodige vrijheid, maar ook een grote verantwoordelijkheid. Met de toetsmatrijs houden we de verhoudingen tussen domeinonderdelen en het niveau in de gaten. We vergelijken het pas ontwikkelde examen ook altijd met een referentie-examen. De teksten worden qua moeilijkheidsgraad vergeleken met andere teksten en ze worden aan derden voorgelegd ter controle op geschiktheid. We proberen de teksten enigszins 'neutraal' te houden. We streven ernaar dat ze voor de hele groep geschikt zijn en niet alleen voor jongens of alleen voor meisjes."

Wat is er leuk aan dit werk?

"Ik vind het leuk om toetsen te maken. Het maken van zo'n examen heeft heel veel te maken met creativiteit. Ik besef als toetsdeskundige veel meer dat het examen bijdraagt aan het zakken of slagen van leerlingen. Als docent staat het iets verder van je af. Uiteraard doet het me goed als er na het examen positief over gesproken wordt."

Hoe gaat het maken van een examen in zijn werk?

"De taken van de examenmaker houdt het coördineren van het hele proces in van de examens van de verschillende tijdvakken. Het maken van de opgaven is een continu proces. Het hele jaar door zijn er bijeenkomsten van de constructiegroep. De meewerkende docenten maken vragen en leveren teksten aan. Als toetsdeskundige zorg je ervoor dat je teksten en vragen samenvoegt tot een mooi geheel. Tussentijds vindt controle plaats door een native speaker voor screening van het Spaans en Nederlands. De teksten worden tussendoor gekeurd door de opdrachtgever, het CvTE. De items worden eerst voorgelegd aan enkele interne collega-toetsdeskundigen. Alle feedback wordt verwerkt en de gereviseerde concepten worden ter bespreking en vaststelling voorgelegd aan het CvTE. Na afname van de examens wordt de data van de toets geëvalueerd. Hoe goed is de toets gemaakt, wat was de moeilijkheid van de items? Hiervoor wordt

een toets- en itemanalyse (TIA) gedraaid. De toetsdeskundigen interpreteren de informatie. Als een item minder gelukt is, bijvoorbeeld een heel lage p-waarde heeft of er een negatieve item-toets-correlatie is, adviseren we om daar compensatie voor te geven. Na het examen vullen leraren op de middelbare scholen een quick scan in, waarmee ze een waardering geven van het gehele examen. Reacties van leerlingen komen binnen via LAKS. Reacties van leraren en leerlingen worden meegenomen bij de analyse. Voor Spaans zijn er meestal vrij weinig reacties van leerlingen. Op basis van de analyse en de reacties stelt de toetsdeskundige een advies voor de normering op. Het advies wordt voorgelegd aan het CvTE. Uiteindelijk bepaalt het CvTE de norm."

Is het eenvoudig om een examen te maken?

"Nee, het is zeker niet makkelijk. Het lijkt eenvoudig om gewoon een paar teksten Spaans te selecteren, maar veel teksten vallen af. Er gaan heel veel ronden van feedback vragen en ontvangen vooraf aan het maken van een definitieve keuze. Het is echt ambachtelijk werken, zeker het construeren van de vragen zelf. En van de gemaakte examens leer je ook weer. Zo weten we dat leerlingen in de war raken als ze bijvoorbeeld bij stellingen meer dan vier keer achter elkaar 'niet- waar' antwoorden. Ze gaan dan aan zichzelf twijfelen."

Hoeveel toetsdeskundigen zijn er in totaal?

"Bij de talen binnen ons cluster voor de centrale examens voor het voortgezet onderwijs zijn het er ongeveer dertig. Het is bij de 'kleine' vakken wel gewenst dat je met twee toetsdeskundigen bent. Je kan elkaar dan altijd even raadplegen."

Zijn er op dit moment nog ontwikkelingen?

"Ik sluit niet uit dat in de toekomst meer examens gedigitaliseerd zullen worden. Maken jullie bij de examens gebruik van taxo-

nomieën, zoals Bloom of Romiszowski?
“Niet heel expliciet. In de toetsmatrjjs hante-
ren we gedragcategoriën en vraagsoorten
zoals aansluit bij het gegeven onderwijs en zo-
als gebruikelijk is in de schoolboekmethoden.”

Hoe houd je je vak bij?

“Binnen Cito wordt allerlei scholing gegeven,
zoals item respons theorie, klassieke test-
theorie, maar ook over wat er gebeurt in een
normeringsvergadering. Het is natuurlijk ook
belangrijk om je taalvaardigheid bij te houden.
Daarnaast verzorg ik bij Fontys lerarenop-
leiding de werkcolleges vakdidactiek. In die
lessen gaat het onder andere over het maken
van leesopdrachten voor leerlingen en gaat
het over rekening houden met verschillende
leesstrategieën, zoals oriënterend lezen, inten-
sief lezen, globaal lezen. Door zulke lessen te
geven blijf je ook bij. Verder zit ik in de toets-
commissie waar de tentamens van collega’s
gescreend worden en na een toets de item- en
toetsanalyses uitgevoerd en geïnterpreteerd
worden.”

Wat is voor jou het belangrijkste aandachtspunt bij het maken van de examens?

“Het maken van goede meerkeuzevragen
met vier alternatieven. Dat afleiders niet op

elkaar lijken, maar niet te fout zijn. Je moet de
woordenschat van de doelgroep in de gaten
houden. En bij sommige teksten werken som-
mige items gewoon niet. Soms denk je dat een
set items helemaal goed is, maar door de ‘an-
dere’ ogen blijkt er toch nog heel veel aan te
schorten. Het is dus heel belangrijk dat je niet
in je eentje een toets maakt. Probeer zo com-
pact mogelijke afleiders te bedenken. Gebruik
concrete vragen. Niet te lange vragen.”

Wat is nu een mooi voorbeeld waar- aan je kan zien dat er kwaliteit gele- verd wordt?

“Dat zit in de meerdere ronden van feedback ,
in de betrokkenheid van het werkveld in de rol
van de natives.”

Hoe zou je de zin ‘kwaliteit van toet- sing is volgens mij....’ afmaken?

“Het sluit niet helemaal aan op die zin, maar
voor mij geldt dat het doel moet zijn dat een
examen valide is en dus ook daadwerkelijk
leesvaardigheid toetst bij de doelgroep.” ■

Oproep

Werp eens een blik op de Toetskaart van Nederland

Enkele jaren geleden nam de redactie van EXAMENS het initiatief voor de ‘Toetskaart van Nederland’, een overzicht van veel op toetsgebied, dat door aanbieders zelf wordt gevuld. Een blik op de toetskaart laat zien dat ook veel te vinden is. Biedt u iets aan op toetsgebied, plaats het op de toetskaart. Het gebruik is eenvoudig.

Nieuwsgierig wat de Toetskaart al aan informatie biedt?

Zie <http://e-xamens.nl/nl/toetskaart-van-nederland>